

Guia per a la incorporació de la perspectiva de gènere al treball del Centre Cívic Sagrada Família

Fruit d'un procés conjunt d'aprenentatge amb
l'equip

Elaborat per:

Amanda Alexanian, Consultora

Carolina Tejón, Directora Centre Cívic Sagrada Família

Amb la revisió de:

Pepa Pérez Oliva, Referent Districte de l'Eixample

Amb ulleres de gènere

Índex:

- 1. Introducció: per què considerem necessària aquesta guia?**
- 2. Debatent en torn al gènere**
- 3. Què podem fer per promoure la igualtat de gènere al nostre treball?**
- 4. Conclusions**

1. Introducció: per què considerem necessària aquesta guia?

El Centre Cívic Sagrada Família, des de la seva obertura al 1997, es va especialitzar en temàtiques relacionades amb **gènere i**, amb el temps, **interculturalitat i**, per això, gran part de la seva programació gira en torn a aquestes dues vessants.

Després de setze anys de recorregut es considera haver arribat en un moment d'inflexió en què és necessari reflexionar, revisar i replantejar aquesta línia, ja que els canvis socials, econòmics, de polítiques públiques, etc., fan que les inquietuds siguin altres, que els àmbits d'actuació s'ampliïn, i que, en definitiva, el Centre s'hagi d'adaptar a la nova situació i cobrir les noves necessitats.

Al 2013 es va posar en marxa aquest procés de renovació, que es va iniciar amb l'elaboració d'un document global: el **Projecte d'especialització en gènere del Centre Cívic Sagrada Família (amb enllaç)**. A través d'aquest document estratègic el Centre es dota d'un marc d'acció clar pels anys vinents i, a la vegada, crea un projecte que anirà creixent al llarg del temps. És un projecte evolutiu i acumulatiu.

El *Projecte d'especialització* fixa com objectiu estratègic del Centre Cívic Sagrada Família

“esdevenir un centre especialitzat i de referència en els temes de gènere, perquè es vagi transformant en un veritable laboratori d'experimentació i un nucli aglutinador de les veus més innovadores en aquest àmbit.”

També s'estableix que, per aconseguir aquest objectiu general, el treball dels propers anys ha de promoure dos línies de treball, complementàries i vinculades:

- **Cap a la ciutadania:** aprofundir i innovar l'oferta cultural en aquestes temàtiques
- **Cap a l'organització interna del centre:** fomentar una mirada de gènere i unes pràctiques professionals de promoció de la igualtat en el què fer diari de l'equip

Per a una promoció real i sostenible de la igualtat de gènere és necessari que les dues línies d'acció coexisteixin.

Com a part de la implementació de la segona línia d'acció centrada en el treball intern de l'organització, des del mes de maig fins al novembre 2013 l'equip del Centre Cívic va participar a un primer **cicle de formació i sensibilització sobre gènere**. De fet, l'equip d'un centre cívic és un agent central de promoció de valors de proximitat, per tant és indispensable promoure processos de formació i sensibilització perquè els canvis de mentalitat es reflecteixin sobre el treball que cada persona de l'equip fa en el seu àmbit d'actuació.

Aquest cicle introductor de formació i sensibilització sobre gènere va tenir com objectius específics:

- Introduir un marc teòric i conceptual sobre la igualtat de gènere
- Sensibilitzar el personal del centre sobre el potencial transformador de gènere
- Donar a conèixer algunes eines d'anàlisi per incorporar la perspectiva de gènere en el treball del centre i compartir experiències i dubtes sobre aquest tema
- Contribuir a l'elaboració d'un document base del centre sobre igualtat de gènere

És, doncs, gràcies al procés de recerca i teorització per fer el projecte d'especialització del Centre, i a la participació activa de l'equip en les sessions de formació i sensibilització, que es va elaborar aquesta guia. Creiem que aquest aspecte atribueix un caràcter original i innovador a la guia, com intent de donar forma a un procés participatiu que va ser tot un repte.

Per què es va identificar la necessitat d'elaborar una guia com aquesta? Perquè durant el procés, ens vàrem adonar que podia ser molt útil tenir a l'abast un full de ruta que ens orientés durant el camí ambiciós que estem emprant. Tenim un document global de programació estratègica – el *Projecte d'especialització en gènere* del Centre Cívic Sagrada Família (amb enllaç) - en què s'identifiquen els plantejaments generals del procés i la seva estructura, però necessitàvem d'un **document que pogués donar pautes concretes d'actuació**.

Com podem fomentar la igualtat de gènere des del nostre actuar quotidià com a centre cívic? L'actual guia intenta contestar a aquesta pregunta.

Una altra raó que ens va impulsar a elaborar aquesta guia té a veure amb la **sostenibilitat i efectivitat del procés d'especialització de gènere**. Volem dotar-nos d'un document que fixi les pautes concretes que anem identificant, perquè puguin estar disponibles i clares en qualsevol moment, més enllà dels canvis que pot haver-hi al centre. A més a més, necessitem una eina com aquesta per tal d'evitar el risc d'“**evaporació de gènere**”, és a dir, la tendència a diluir-se, i no concretar-se, dels objectius de promoció de gènere que es fixen en un projecte.

Aquest document té l'objectiu, llavors, d'**identificar pautes concretes de treball amb una perspectiva de gènere**, perquè tot l'equip i el centre com institució pugui tenir una orientació clara al respecte.

Encara que la voluntat sigui fixar pautes, el document no s'ha de considerar un document tancat i definitiu. El volem veure com una **eina viva**, adaptable als canvis i a les noves necessitats que es viuran al centre, i que pugui ser objecte d'una **revisió continuada**. Volem una eina aclaridora i orientadora, però que al mateix temps sigui a la nostra disposició cada vegada que detectem un nou element que no havíem considerat o quan identifiquem més estratègies d'acció per compartir.

2. Debatent en torn al gènere

El *Projecte d'especialització de gènere* ([enllaç](#)) té un apartat específic en què s'inclouen algunes definicions conceptuals sobre gènere i sobre els principals avanços en la normativa i les polítiques en relació a la igualtat de gènere i els drets de les dones. En aquest apartat de la guia, com a complement del *Projecte d'especialització de gènere*, es presenta una reflexió sobre algunes de les principals qüestions en relació a la igualtat de gènere i els drets de les dones que es van tocar durant aquest procés anual d'especialització de gènere. Aquestes temàtiques inclouen tant les reflexions madurades durant el procés en el seu conjunt, com els elements tractats durant les sessions de formació i sensibilització amb l'equip. A més a més, les reflexions estan acompanyades de recursos *on line*, per poder aprofundir els temes presentats.

Tothom ens construïm des de la infància condicionats i condicionades per això que la nostra societat espera d'un nen/home i d'una nena/dona. Els **rols i estereotips de gènere** encasellen les persones en les categories home/dona que limiten la nostra llibertat de desenvolupar-nos i que també limiten les nostres oportunitats. El pensament modern occidental, des de la Il·lustració, s'ha basat en una estricta divisió de la concepció del "home" i de la "dona". Mentre els primers es relacionaven amb l'**espai públic** (de la política, de l'economia, del treball) i amb la **racionalitat**, les segones s'havien de construir vinculades amb l'**espai privat** (de la llar, de la cura) i amb la **natura** (irracionalitat, impulsivitat, etc.).

De fet, quina és la frase que simbolitza les conquestes de la Revolució Francesa? "Llibertat, Igualtat i Fraternitat". I, efectivament, es tractava d'un pacte entre homes, ja que les dones van ser totalment excloses dels drets polítics i civils, negant-les, entre d'altres coses, el dret al vot i, en definitiva, l'estatus de ciutadanes.

Sabies que...

Les dones van tenir un rol molt important en la revolució francesa, encara que finalment no van poder gaudir dels drets civils i socials pels que van lluitar.

<http://nuriavarela.com/las-mujeres-del-siglo-xviii-ya-decian-no-nos-representan/>

Sabies que....

Jean-Jacques Rousseau, considerat un dels pilars de la modernitat, va escriure al 1762 un text fonamental de la pedagogia moderna occidental: "Emilio, o de la Educación". En aquest assaig es planteja una educació totalment diferenciada per als nens i les nenes. Per a l'Emilio, en quant futur home, el procés educatiu ha de convertir-l'ho en un subjecte amb coneixements i criteris propis, lliure i autònom; en canvi, la Sofia s'ha d'educar com a un subjecte dèbil i dependent, que es desenvolupa exclusivament en l'àmbit domèstic.

<http://blogs.elpais.com/tormenta-de-ideas/2012/09/el-acta-de-nacimiento-del-feminismo.html>

<http://ddd.uab.cat/pub/papers/02102862n50/02102862n50p265.pdf>

<http://www.cch.unam.mx/formacion/sites/www.cch.unam.mx.formacion/files/Nuria%20Varela-Feminismo%20para%20Principiantes%20la%20primera%20ola%281%29.pdf>

Aquests rols i estereotips tenen conseqüències concretes en la repartició dels recursos que estan a l'abast en cada societat. És a dir, no es tracta només que els rols femení i masculí siguin diferenciats, si no que aquesta diferència produeixi desigualtats. Les **desigualtats de gènere** es donen en molts àmbits de la nostra societat. Hi ha hagut canvis des de l'època de la Il·lustració, i ara mateix a la nostra societat s'ha aconseguit l'anomenada igualtat formal, és a dir, la igualtat en front de la llei.

La **igualtat formal** té a veure amb la igualtat d'oportunitats, que suposa l'equiparació de les condicions de partida perquè cada persona tingui l'opció o possibilitat d'accedir als drets i a les oportunitats. Però la **igualtat de resultats**? Per aconseguir aquesta igualtat no n'hi ha prou amb les condicions de partida, és necessari eliminar qualsevol distinció, exclusió o restricció basada en el sexe que pugui en la pràctica anul·lar el gaudi i exercici dels drets.

Sabies que...

Fins fa molt poc temps a l'Estat Espanyol no hi havia cap igualtat formal entre dones i homes. Pensem que existia la "llicència marital", és a dir, l'exigència d'una autorització del marit perquè l'esposa pogués treballar. Aquesta norma va estar en vigor fins al 1975. A més a més, fins al 1966 s'establia la impossibilitat per a les dones d'accedir a càrrecs de magistrat, jutge o fiscal, partint de la consideració que, en cas d'accedir-hi, "la dona posaria en perill certs atributs als quals no ha de renunciar, com són la tendresa, la delicadesa i la sensibilitat" (Llei de Drets Polítics, Professionals i de Treball de la Dona, 1961).

<http://www.amnistiacatalunya.org/edu/2/fem/fem-m.ortiz.html>

<http://www.ciudademujeres.com/articulos/Mujeres-en-el-franquismo>

Un exemple clar de la distància entre la igualtat formal i la igualtat de resultats està tristament representat en el mercat del treball. El mercat laboral funciona gràcies a una estructura social que ho sustenta, que es basa en gran mesura en el treball domèstic i de cura que fan les dones, encara que això sigui invisibilitzat i infravalorat. La **divisió sexual del treball** atribueix el rol principal de la cura a les dones, i fa que gran part d'aquestes hagin de dividir-se entre les tasques familiars (gairebé sempre no remunerades i invisibilitzades) i una ocupació al mercat laboral. És per això que,

encara que actualment al nostre context no hi hagi cap obstacle legislatiu a l'accés al treball remunerat per a les dones, l'atur és més alt per a les dones i la bretxa salarial segueix sent rellevant.

Sabies que...

Encara avui hi ha una bretxa salarial important entre dones i homes en la nostra societat. És per això que s'ha establert, a nivell europeu, un "dia per a la igualtat salarial entre dones i homes" (22 de febrer).

http://ec.europa.eu/spain/actualidad-y-prensa/noticias/justicia-libertad-y-seguridad/igualdad-salario_es.htm

Amb l'equip del centre es va debatre sobre...

...aquesta divisió sexual del treball, no és natural en realitat? És a dir, no han estat sempre les dones en totes les societats les que tenen cura de la prole i els homes els responsables de la manutenció de la família? No ha estat sempre així?

Profunditzant en el tema, ens hem adonat que hi ha societats en què la cura s'organitza de forma comunitària, i tant dones com homes hi participen. També vàrem veure com les posicions sociobiologicistes poden ser molt perilloses, ja que donen explicacions biològiques per fenòmens que en realitat són productes de la cultura de cada context.

Sabies que...

Al 1935 l'antropòloga Margaret Mead va escriure "Sexe i temperament en tres societats primitives", en què compara els pobles Arapesh, Mundugumor i Tchambuli de Nova Guinea. Segons Mead, en la societat Arapesh es dona només un gènere, que és el que en occident seria el "femení". A més a més, tant els homes com les dones tenen cura per la igual dels nens i nenes.

<http://uteroenllamas.blogspot.com.es/2010/10/sexo-y-temperamento-de-margaret-mead.html>

<http://teoriaehistoriaantropologica.blogspot.com.es/2012/04/margaret-mead-roles-sexuales.html>

Una altra problemàtica social que representa la pitjor forma de desigualtat cap a les dones és la persistència, encara avui, de la violència de gènere. Només una dada ens hauria de fer reflexionar molt: a l'Estat Espanyol, des del 2003 fins al 2012 hi ha hagut un total 658 víctimes mortals de **violència de gènere** (font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat).

Sabies que...

El 4 de desembre de 1997 Ana Orantes va ser entrevistada per Canal Sur i va contar que portava quaranta anys maltractada pel seu marit. Va ser la primera vegada que el problema de la violència contra les dones va tenir una visibilitat tan gran als mitjans de comunicació. Alguns dies després de l'entrevista, el seu marit la va cremar viva. La seva culpa: haver fet pública una violència que, segons ell, s'havia de quedar en l'àmbit privat.

Petit homenatge a Ana Orante de Núria Varela:

<http://www.femiteca.com/spip.php?article439>

Documental de Isabel Coixet sobre els mitjans de comunicació i la violència:

<http://www.rtve.es/alicarta/videos/50-anos-de/50-anos-mujer-cosa-hombres/1491834/>

Moltes vegades s'utilitzen termes diferents per anomenar la violència contra les dones. En tots els casos, aquesta és una violència que pateixen les dones pel sol fet de ser-ho.

Violència de gènere. D'acord la llei estatal del 2004 la violència de gènere és: "la violència que, com a manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, exerceixen sobre aquestes els qui siguin o hagin estat els seus cònjuges o els qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència" (Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, article 1).

Violència masclista. D'acord la llei catalana de 2008 la violència masclista és: "la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat" (Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, article 3).

Mentre en el cas de la llei estatal la violència es limita a la violència exercida per la parella o ex-parella, en el cas de la llei catalana s'inclouen altres tipus de violència més allà de la violència a l'àmbit de la parella, com ara: l'àmbit familiar, l'àmbit laboral i l'àmbit social o comunitari.

Amb l'equip del centre es va debatre sobre...

...els termes que s'utilitzen per anomenar la violència. "Violència de gènere" fa referència a una violència que és el resultat d'un sistema de gènere desigual, és a dir, es fa èmfasi en les seves causes estructurals. Per l'altra banda, el terme "violència masclista" fa referència al fet que és una violència perpetuada pels homes contra les

dones. Segons part de l'equip el terme violència masclista explica més clarament el fenomen.

També hem vist que la violència de gènere que arriba a l'homicidi és només la **punta de l'iceberg** d'un fenomen molt complex i invisibilitzat. Pensem que segons l'Enquesta de Violència Masclista a Catalunya de la Generalitat de Catalunya (2010) més del 80% de les dones que han patit fets que consideren violència no ho denuncien i en la gran majoria de casos, és a mans d'un home del seu entorn.

Sabies que...

Hi ha moltíssims prejudicis en torn a la violència masclista i és important poder donar dades reals per poder desmentir-les.

<http://elditalanafra.blogspot.com.es/2013/11/contra-prejudicis-masclistes-informacio.html>

Sabies que...

Més enllà de la violència masclista física i visible, existeixen comportaments masclistes, anomenats "micro-masclisme", que Luis Bonino defineix com comportaments de control i dominació de "baixa intensitat" i que els homes exerceixen moltes vegades de forma inconscient.

<http://www.luisbonino.com/pdf/Los%20Micromachismos%202004.pdf>

És important considerar que ens anem construint com "dones" i "homes" a partir de molts missatges que reproduïxen els estereotips i els rols de gènere i que incorporem des de la infància: és això que s'anomena **socialització de gènere**. En aquest procés el rol dels **agents socialitzadors** és fonamental.

Per exemple, la **família com a primer espai de socialització** té un rol fonamental en la reproducció d'estereotips i de rols de gènere. Encara que moltes dinàmiques hagin canviat, els nens i les nenes segueixen veient rols de gènere força definits en el nucli familiar.

Amb l'equip del centre es va debatre sobre...

...les dinàmiques de parella en la divisió de les tasques de cura i de la llar. Segons diferents persones, la divisió de les tasques domèstiques és cada vegada més equitativa, sobretot en les parelles joves sense fills o filles. No obstant, també s'ha detectat que encara que moltes dinàmiques hagin canviat, les dones segueixen tenint en molts casos la responsabilitat principal de les tasques domèstiques i de cura, i els homes més aviat un rol de "suport" i "col·laboració".

Sabies que...

Segons l'enquesta d'ús dels temps de 2010-2011, de mitjana, les dones dediquen al dia més de quatre hores al treball no remunerat (llar i família), mentre que els homes en dediquen la meitat, dues hores i dos minuts.

<http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/eut-pr2010-11.pdf>

És també indubtable el poder que tenen els mitjans de comunicació en la representació dels rols de gènere i en la transmissió dels estereotips. Si ens posem les "ulleres de gènere" i obrim un diari, ens adonarem que la gran majoria dels protagonistes són homes, que les dones que apareixen ho fan sobretot en relació al rol maternal i de cura o mostrant el seu cos per publicitar algun producte. Si a més a més busquem dones (i homes) d'altres ètnies i cultures, els estereotips resulten encara més profunds. En el moment en què comencem a mirar amb aquests ulls el diari o qualsevol altre mitjà de comunicació, no podem parar de veure com són estereotipats els missatges que rebrem cada dia.

Sabies que...

Cada cinc anys es realitza a nivell mundial un monitoratge global dels mitjans de comunicació en què s'analitza la presència de dones i homes als telediaris. L'últim, del 2009, en línia amb els anteriors, demostra que les dones són subrepresentades respecte als homes en els 108 països analitzats.

http://www.whomakesthenews.org/images/reports_2010/highlights/highlights_es.pdf

Sabies que...

Fa més de cinquanta anys, Virginia Woolf va escriure en un assaig que si un marcià visités la terra i es formés una idea d'ella amb la sola lectura dels diaris, pensaria que es tracta d'un planeta habitat únicament pels homes (de "l'ABC del Periodisme No Sexista").

http://www.americalatinagenera.org/es/index.php?option=com_content&task=view&id=905&pub_id=1687&ml=1&mlt=system&tmpl=component

L'ús del llenguatge té també un rol fonamental en la transmissió d'una determinada manera de veure el món. L'ús que es fa del llenguatge és un ús **androcèntric**. Què significa? Que transmet una concepció de la realitat que parteix de la idea que la mirada masculina és la mirada universal. L'androcentrisme fa que les dones es consideren "les altres", l'especificitat en relació a la universalitat de l'"home". D'aquesta forma, quan parlem de "drets dels homes", de "polítics", d'"alumnes", etc. es dona per descomptat que s'inclouen tant als homes com a les dones.

Des del feminisme s'ha reivindicat la importància de ser anomenades pel llenguatge, ja que el llenguatge és una eina fonamental d'interacció humana i de construcció de l'imaginari social. En definitiva, ser anomenades té molt a veure amb tenir o no poder.

Sabies que...

L'Institut Català de les Dones va publicar en 2005 el manual "Marcar les diferències. La representació de dones i homes a la llengua" que dona moltes orientacions concretes sobre com fer un ús no androcèntric ni sexista de la llengua.

http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_27338071_1.pdf

Per tant, si volem realment canviar les coses és necessari un canvi de tothom, dones i homes. De fet, des de fa alguns anys alguns homes van començar a reflexionar sobre la **masculinitat hegemònica**, és a dir, aquella idea construïda culturalment i imposada com hegemònica sobre què significa ser un "home". Per exemple, la masculinitat hegemònica encara avui associa la idea d'home a la heterosexualitat, amb conseqüències negatives per a tots aquells homes que se surten d'aquesta orientació (un exemple d'això: el bullying homofòbic en les escoles). De la mateixa manera, un "veritable home" se suposa que ha de sustentar la família amb el propi treball. Per això, perdre la feina pot comportar un qüestionament profund de la pròpia masculinitat. O també, és socialment qüestionat l'home que decideix quedar-se a casa per cuidar de la llar. És per això que ara hi ha grups d'homes que plantegen les "**noves masculinitats**" com a la necessitat d'explorar diferents maneres de viure la pròpia identitat i també de lluitar per una societat basada en relacions de gènere més equitatives.

Sabies que...

A l'Estat Espanyol existeix la PpiINA: "Plataforma por Permisos Iguales e Intransferibles de Nacimiento i Adopción" que promou una reforma legislativa que estableixi que els permisos per naixement i/o adopció es concedeixin a cada progenitor/a de tal manera que siguin intransferibles, d'igual durada, amb la mateixa part obligatòria i pagats al 100%.

<http://www.igualeseintransferibles.org/>

Homes igualitaris – AHIGE Asociación de Hombres por la Igualdad de Género:

<http://homesigualitaris.wordpress.com/>

Per poder analitzar la realitat en tota la seva complexitat és també necessari tenir sempre en compte que "les dones" no són un grup homogeni. Les dones són més del 50% de la població mundial. Per això, encara que hi hagi dinàmiques de desigualtat que es repeteixen per totes les dones, hi ha altres eixos de desigualtat (ètnia, classe,

edat, diversitat funcional, orientació sexual, etc.) que fan que cada situació sigui diferent i que hi hagi desigualtats també entre dones.

Les persones tenen **identitats múltiples** i poden experimentar més discriminacions i/o privilegis a la vegada: pots ser una dona blanca, autòctona, de classe mitjana, però patir violència de gènere per part del teu company; i pots ser una dona negra, immigrada i amb ingressos molt limitats, però al mateix temps participar activament en un col·lectiu per la defensa dels drets de les persones migrades. Aquestes dues dones tenen en comú el fet de ser dones, però les discriminacions i privilegis que les "travessen" són molt diversos i s'han de tenir en compte. De fet, aquest enfocament, anomenat **enfocament interseccional** és imprescindible per poder identificar com el gènere s'intersecciona amb altres eixos de desigualtat.

Sabies que...

Una de les icones i precursors del feminisme negre va ser Sojourner Truth, una esclava alliberada de l'estat de Nova York que lluitava contra l'esclavisme i pels drets de les dones. En la Convenció dels drets de les dones d'Akron de 1852 va pronunciar el famós discurs: "Acaso no soy una mujer".

<http://perspectivaafrodescendiente.wordpress.com/2012/03/15/acaso-no-soy-una-mujer/>

<http://diferentesmujeres.wordpress.com/category/diferentes-vidas/>

Per a una explicació sobre l'enfocament interseccional:

<http://www.awid.org/es/Library/Interseccionalidad-una-herramienta-para-la-justicia-de-genero-y-la-justicia-economica>

En definitiva, quan promovem la igualtat de gènere promovem la justícia i la llibertat. La justícia de poder gaudir en igualtat dels drets i de les oportunitats. I la llibertat perquè ens permet visualitzar un món lliure d'aquells condicionants que ens imposen com hem de ser, comportar-nos, vestir-nos, desitjar...

Sabies que...

Des del 2007, el 19 d'octubre és el dia de la lluita per la despatologització de la transexualitat, ja que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) encara identifica la transexualitat com a una malaltia mental de "disfòria de gènere" / "trastorns de la identitat de gènere". És important no oblidar que l'homosexualitat es va eliminar del llistat de malalties a l'any 1990.

<http://www.stp2012.info/old/es>

<http://www.felqtb.org/temas/jovenes/noticias/i/3804/290/manifiesto-del-dia-de-la-despatologizacion-trans>

3. Què podem fer per promoure la igualtat de gènere al nostre treball?

Tal com hem dit a la introducció d'aquesta guia, el treball intern amb l'equip del centre té un rol fonamental en el procés d'especialització, com a pilar d'una transversalització que no es pot centrar només a les activitats externes cap a la ciutadania, si no que s'ha d'incorporar a la pràctica professional diària del centre.

Com a primer pas en la implementació d'aquesta línia de treball interna amb l'equip, des del maig fins al novembre 2013, es van realitzar unes sessions mensuals d'introducció a la perspectiva de gènere. El cicle de sessions es va plantejar en dues fases:

- La primera fase (de maig a juliol) es va dedicar a una introducció conceptual sobre:
 - els estereotips i rols de gènere
 - les principals desigualtats de gènere
 - les eines metodològiques disponibles per transversalitzar la perspectiva de gènere

- La segona fase (de setembre a novembre) es va centrar en la identificació d'estratègies concretes de transversalització de la perspectiva de gènere en el treball diari del Centre Cívic. Aquesta última part es va desenvolupar a través d'un treball en grups i amb el protagonisme de l'equip del centre

Les orientacions concretes de transversalització que us presentem a continuació són fruit d'aquest treball conjunt (tant en grups com en plenària) del personal del centre que va assistir al cicle de formació i sensibilització, amb l'acompanyament de la consultora que va guiar el procés. A més a més, són expressió d'un posicionament institucional del centre i es consideren clau per la implementació del procés d'especialització en gènere.

Les orientacions concretes estan organitzades i presentades dividides per grups de serveis i tasques del personal. Per tant es divideix en:

- Difusió i Divulgació cultural, Formació, Suport a la Creació, Cessió d'espais i Treball amb el teixit associatiu
- Servei d'Informació (i de Comunicació) i equip d'auxiliars
- Casal Infantil

Per a cada grup s'identifiquen les **principals accions** que desenvolupen i es presenten **orientacions específiques** per promoure la igualtat de gènere. Com es pot veure, hi ha elements comuns, ja que hi pot haver accions que tots els serveis realitzen (com per exemple la comunicació cap a l'exterior, sigui per correu electrònic, telefònica o presencial) i que, llavors, presenten orientacions similars.

Les orientacions que trobeu a continuació han de ser una eina útil, viva i oberta, que dóna pautes d'actuació adaptables a cada context i moment. Per això, el procés d'elaboració d'aquestes orientacions no es considera tancat i serà de fonamental importància el seu seguiment i actualització constant per part del Centre Cívic.

Serveis de Difusió i Divulgació cultural, de Formació, de Suport a la Creació, de Cessió d'espais i Treball amb el teixit associatiu

Aquests serveis tenen un rol fonamental, ja que és des d'aquests serveis que es gestiona tota la programació cultural del centre, els tallers, la relació amb el teixit associatiu, les cessions d'espai, les contraprestacions, etc.

En aquest sentit, des d'aquests serveis es poden incidir en elements centrals des d'una perspectiva de gènere, com ara l'organització dels horaris, la definició dels continguts artístics, el seguiment i l'avaluació de les activitats,...

Sabies que...

L'Institut Català de les Dones va redactar una guia "Les polítiques de dones a l'àmbit de la cultura" per incorporar una perspectiva de gènere en les polítiques de l'àmbit cultural.

<http://www20.gencat.cat/portal/site/icdones/menuitem.8995df589d09a9b439a72641b0c0e1a0/?vgnextoid=76c6ffedca646210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=76c6ffedca646210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>

Per tipus d'activitat → orientacions per promoure la igualtat

En la comunicació i el llenguatge (llenguatge oral, llenguatge escrit i llenguatge icònic-imatges)

• *Adoptar un ús del llenguatge no sexista ni androcèntric.*

• *Al llenguatge oral:*

- en les trucades telefòniques
- en les reunions amb altres entitats/serveis/territori
- amb els i les usuàries
- amb el professorat dels tallers
- amb els grups, companyies, conferenciants...
- al conjunt de les interaccions al Centre Cívic

• *Al llenguatge escrit:*

- correus
- documents de difusió interna i externa
- web/bloc/xarxes socials
- contractes, material administratiu

• *Al llenguatge icònic:*

- imatges i fotos utilitzades per la difusió

En l'atenció directa i en les reunions

- Evitar adoptar estereotips de gènere en la relació amb els i les usuàries, donant per descomptat algunes actituds/comportaments pel sol fet de ser dona o home.
- Evitar adoptar estereotips de gènere en la relació amb altres entitats/serveis/territori

En la programació d'activitats. Temes

- Visibilització de temes relacionats amb la igualtat de gènere
- Visibilització de les creacions i aportacions de les dones
- Treballar les diades específiques sobre els drets de les dones (8 de març, 25 de novembre, etc.)
- Donar a conèixer temes relatius a la igualtat de gènere que són menys coneguts per la població
- Promoure la visibilitat de la diversitat de les dones (ètnia, origen, edat, orientació sexual, etc)

En la programació d'activitats. Organització d'espai i d'horaris

- *Promoure la conciliació de la vida familiar, personal i laboral de les persones que participen en les activitats mitjançant:*
- l'adaptació dels horaris
- l'adaptació dels espais per facilitar l'assistència amb criatures

En la programació d'activitats. Muntatge d'activitats i materials

- Evitar una divisió de les tasques condicionada pels estereotips i rols de gènere

En la programació d'activitats. Avaluació

- Promoure fitxes de valoració de les activitats per part dels usuaris i usuàries que siguin desglossades per sexe (i edat, si és possible)
- Promoure fitxes de valoració dels tallers per part dels usuaris i usuàries que siguin desglossades per sexe (i edat, si és possible)
- Tenir en compte aquestes informacions en les avaluacions periòdiques de les activitats

En la programació de tallers

- **Talleristes:**
 - Buscar la paritat homes/dones entre el professorat
 - Evitar adoptar estereotips de gènere donant per descomptat que algunes matèries/temes són més pròpies de professores dones o de professors homes pel sol fet de ser-ho (per exemple, homes: ciències, matèries tècniques; dones: humanitats, lletres, cos i moviment)
- **Horaris:** promoure la conciliació i la possibilitat d'accés als tallers per part de tothom. Diversificar els horaris
- Promoure tallers amb *temàtiques* d'interès per les dones, així com tallers que tracten temes vinculats a la igualtat de gènere

En la gestió de les cessions d'espais

- Fomentar la varietat més gran possible en la cessió d'espais: arribar a tot tipus d'associacions (tenir en compte sexe, ètnia, edat, orientació sexual, etc.)
- Afavorir i promoure la cessió d'espais a associacions/entitats de dones o que promulguin la igualtat de gènere

Seguretat al centre

- Promoure espais segurs, tant per les/els usuaris com pel personal del centre (il·luminació, visibilitat, etc.).

Casal Infantil

El treball del Casal Infantil té una centralitat indubtable des d'una perspectiva de gènere, ja que les i els educadors tenen un contacte diari amb els infants en procés de creixement, i poden contribuir a una transmissió de valors lliures d'estereotips i rols de gènere marcats. Per tot això és fonamental adoptar una perspectiva coeducativa en el treball del Casal Infantil: en la programació d'activitats, en el material educatiu que s'utilitza, en l'organització de l'espai, en l'ús del llenguatge, en les actituds cap a les nenes i als nens, en l'avaluació d'activitats, etc.

Sabies que...

Hi ha molt material i eines sobre educació que donen pautes útils sobre com poder incorporar aquesta perspectiva al treball educatiu. Aquí només us presentem algunes.

http://www.mueveteporlaigualdad.org/docs/educacion_en_igualdad_valenciano.pdf

http://www20.gencat.cat/docs/icdones/serveis/docs/publicacions_eines10.pdf

<http://www.educandoenigualdad.com/>

<http://www.coeducaccio.com/>

Per tipus d'activitat → orientacions per promoure la igualtat

En la programació, seguiment i avaluació de les activitats del Casal Infantil

- Incloure la coeducació als documents de programació estratègica del Casal Infantil (Projecte Casal Infantil). Això permet visibilitzar el compromís amb la coeducació com a eix de treball transversal i com a metodologia de treball.
- Realitzar les avaluacions (diàries, trimestrals, etc.) i la memòria anual tenint en compte l'eix de la coeducació. Incloure la coeducació als documents de programació facilita tenir en compte la perspectiva coeducativa durant el seguiment i l'avaluació

En la comunicació i el llenguatge (llenguatge oral, llenguatge escrit i llenguatge icònic-imatges)

- *Adoptar un ús del llenguatge no sexista ni androcèntric*

- *Al llenguatge oral:*
 - amb els nens i les nenes;
 - amb les famílies;
 - en les reunions amb altres departaments;
 - al conjunt de les interaccions al Casal Infantil.

- *Al llenguatge escrit:*
 - correus; documents; fitxes, etc.

- *Al llenguatge icònic:*
 - imatges, cartells, fotos, etc.

En la programació de les activitats específiques del Casal Infantil

- Programar activitats molt diverses, que siguin atractives tant per als nens com per a les nenes
- Promoure activitats amb una perspectiva coeducativa, en què es pugui qüestionar els rols de gènere mitjançant els jocs i fomentar el lliure desenvolupament de cada criatura
- Evitar promoure jocs en què siguin molt marcats els rols de gènere o intentar jugar-hi qüestionant aquests rols.

En la composició de l'equip

- Fomentar la composició equilibrada entre educadors i educadores a l'equip del Casal Infantil (tant durant l'any com als casals d'estiu)

En l'execució de les activitats i la relació amb els infants i les famílies

- Fomentar la participació de les nenes a les activitats considerades “tradicionalment” masculines i viceversa
- Fer un reforç positiu quan una criatura adopta una actitud i comportament que desafia això que es considera “adequat” al seu sexe
- Intentar dotar al Casal, en la mesura possible, de joguines que no promoguin rols de gènere extremadament marcats i que fomentin la segregació entre nens i nenes
- Tenir a disposició llibres (contes, còmics, etc.) amb una perspectiva coeducativa o que eviten la reproducció de rols de gènere molt marcats (tant mitjançant les imatges com els continguts escrits)
- Promoure cançons infantils que no reproduïxin estereotips ni rols de gènere
- Involucrar a les famílies en les activitats coeducatives i promoure una reflexió conjunta sobre el seu rol com agents socialitzadors

Servei d'Informació i de Comunicació, i equip d'auxiliars

Les persones que treballen en aquests àmbits del Centre Cívic tenen un contacte directe i quotidià amb les i els usuaris, el professorat dels tallers, les persones que participen en les diferents activitats, la gent que simplement passa pel centre per demanar informacions... És a dir, són la "cara visible" del Centre Cívic i és especialment important que tinguin incorporada i consolidada una reflexió sobre la importància d'evitar transmetre i reproduir els estereotips i rols de gènere. Les seves actituds i comportaments són especialment importants.

Per l'altra banda, les persones que s'encarreguen de la comunicació del Centre Cívic tenen a disposició una poderosa eina de transmissió de missatges, tant a través de les paraules com de les imatges. És, aleshores, indispensable per avançar cap a la igualtat incorporar una perspectiva de gènere al conjunt de les estratègies comunicatives del centre.

Sabies que...

Existeixen guies per incorporar la perspectiva de gènere en la comunicació de les organitzacions i manuals per incorporar la perspectiva de gènere en la pràctica dels mitjans de comunicació. Són materials que poden ser molt útils en la construcció d'una comunicació i unes actituds que promoguin la igualtat de gènere.

http://www.mugarikgabe.org/index.php?option=com_content&task=view&id=205

<http://www20.gencat.cat/portal/site/icdones/menuitem.351404635dde900639a72641b0c0e1a0/?vgnnextoid=a15c06041bab2310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=a15c06041bab2310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD>

Per grups d'activitat → orientacions per promoure la igualtat

En l'atenció al públic

- Evitar aplicar els estereotips de gènere en la relació amb els i les usuàries, donant per descomptat algunes actituds/comportaments pel sol fet de ser dona o home
- *En especial manera:*
 - Evitar els estereotips i prejudicis en la interacció amb la gent gran i fomentar en ells i elles una perspectiva d'igualtat
 - Evitar els estereotips i prejudicis en la interacció amb els i les usuàries de servei

En les inscripcions als tallers

- Recomanar els tallers i orientar els i les usuàries intentant no deixar-se influenciar pels estereotips de gènere, així com per l'edat, l'origen, el nivell educatiu, la classe social, etc.

En el punt d'informació

- Donar visibilitat a les problemàtiques relatives a la igualtat de gènere i els drets de les dones, a través de la difusió dels esdeveniments que es realitzen al districte/ciutat sobre aquestes temàtiques
- Difondre els recursos per dones existents (per exemple les activitats i els serveis del PIAD)
- Posar especial atenció i sensibilitat en el cas d'entrar en contacte amb casos de violència de gènere (seguir el protocol establert per aquests casos)

En la preparació de les sessions d'espais

- Evitar aplicar els estereotips de gènere, donant per descomptat que alguns espais/activitats són més pròpies de dones o homes pel sol fet de ser-ho

En la difusió de les activitats

- Diversificar els canals de difusió. Difondre a un públic més ampli possible les activitats que es consideren d'interès exclusiu de les dones, per intentar promoure una visió de les problemàtiques de gènere com a problemàtiques d'interès general per a tota la societat

En la comunicació i el llenguatge (llenguatge oral, llenguatge escrit i llenguatge icònic-imatges)

- Adoptar un ús del llenguatge no sexista ni androcèntric
- *Al llenguatge oral:*
 - amb els i les usuàries (al moment de donar informacions, en les inscripcions, etc.)
 - amb el professorat
 - al conjunt de les interaccions al Centre Cívic
- *Al llenguatge escrit:*
 - correus; documentació que s'entrega, etc.
 - web/bloc/xarxes socials.
- *Al llenguatge icònic:*
 - Imatges, cartells, fotos al despatx
 - Imatges i fotos utilitzades per la difusió d'activitats
 - Imatges i fotos utilitzades a la web/bloc/xarxes socials

En el tracte amb el professorat

- Evitar adoptar estereotips de gènere en les relacions amb el professorat masculí i femení
- Evitar adoptar estereotips de gènere donant per descomptat que algunes matèries/temes són més pròpies de professores dones o de professors homes pel sol fet de ser-ho (per exemple, homes: ciències, matèries tècniques; dones: humanitats, lletres, cos i moviment)

En el tracte amb les persones encarregades dels serveis de manteniment i de neteja

- Evitar els estereotips respecte a les tasques considerades "tradicionalment" més pròpies de dones o homes

En la interacció entre el personal auxiliar/informador

- Evitar una divisió de les tasques condicionades pels estereotips i rols de gènere

4. Conclusions

El procés que es va portar a terme durant el 2013 de desenvolupament d'un projecte i de formació i sensibilització de l'equip va ser extremadament enriquidor, i tot un repte pel Centre Cívic. Enriquidor perquè va permetre iniciar una reflexió profunda sobre el rol que pot tenir un Centre Cívic en la promoció d'una societat més igualitària, des d'una perspectiva de gènere, però també d'ètnia, orientació sexual, etc. Tot un repte perquè va requerir aturar les tasques del dia a dia i pensar-hi. Respecte a la formació de l'equip, no va ser fàcil qüestionar-nos certs costums, actituds, comportaments, que encara que siguin inconscients (o encara més per ser inconscients) poden reproduir estereotips i rols de gènere i ser durs de modificar.

Quina va ser la força d'aquest procés de formació i sensibilització? El fet de ser un procés col·lectiu, que va involucrar activament tot l'equip i en què l'equip va tenir el rol de protagonista. De què serveixen les orientacions, les recomanacions, les directives, si no són fruit d'un procés col·lectiu i no sorgeixen de les pròpies inquietuds de les persones que hauran de posar en marxa aquestes pautes? Volíem orientacions concretes per ser un Centre Cívic que aposta per la igualtat de gènere de forma integral, tant en les accions cap a la ciutadania com en la mentalitat i actituds de les persones que hi treballen. Per això era necessari que la guia fos producte d'una reflexió de l'equip, col·lectiva i, d'alguna forma, visceral. Sí, perquè en el procés no van faltar tensions, dubtes, resistències... quan es tracten temàtiques com aquestes ens posem totalment en joc i a vegades resulta difícil enfrontar-nos amb les nostres creences arrelades, els nostres costums o, simplement, amb qüestions en què mai ens havíem posat a pensar.

Aquesta guia, com a complement del *Projecte d'especialització en gènere del Centre Cívic Sagrada Família* (amb enllaç) no és un punt d'arribada, sinó un punt d'inici. Perquè realment aquesta guia ens pugui servir i sigui aplicada és necessari conèixer-la a fons, compartir-la, fer-la pròpia per part de cada persona de l'equip del Centre Cívic i assumir-la com un compromís prioritari per part de l'organització.

A més a més, és necessari revisar-la i modificar-la periòdicament perquè sigui una base útil, oberta i adaptable als canvis del context i a les noves necessitats. Ara comença el veritable repte: posar en pràctica en el nostre treball quotidià les pautes que hem elaborat. No serà fàcil i no sempre podrem fer-ho, però és estimulant i comprometedor contribuir que el Centre Cívic promogui, com a equipament municipal de proximitat, una societat més igualitària i més justa.